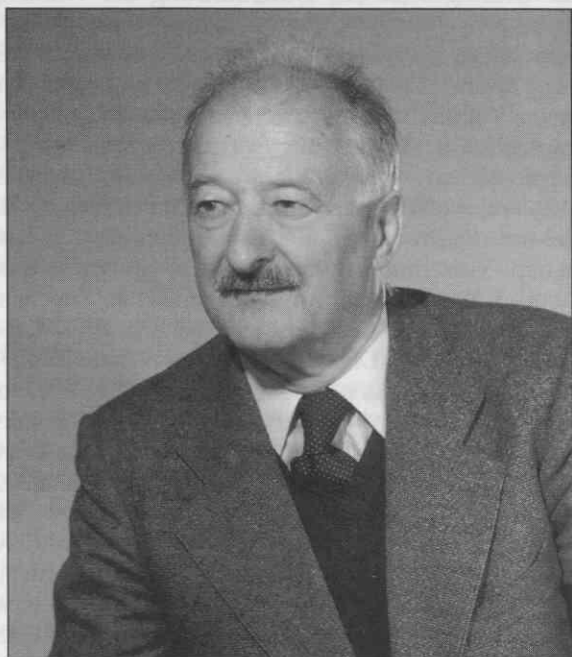

Jubileji

Ob osemdesetletnici akad. prof. dr. Ferda Gestrina

Ob obletnicah kot jo v teh tednih proslavlja akad. prof. dr. Ferdo Gestrin, se človek pogosto sprašuje, kaj je tisto, kar človeka oblikuje v moža, univerzitetnega profesorja, znanstvenika, člana najvišje slovenske znanstvene ustanove, resničnega gentlemana, skratka nadpovprečnega človeka. Glede na socialni izvor, ekonomsko neprijazno mladost, ne ravno brezskrbna leta študija, življenje v izredno dramatičnih in negotovih časih, bi lahko njegova življenjska pot potekala vse drugače. Lahko bi bila celo nasilno končana, lahko bi ga pokosila bolezen, pa je vendar zgolj na sebi lasten način vselej našel moč, znanje in voljo, da je ostal zmagovalec. Ne samo to. Ob vseh težavah in bridkosti vsakdanjega življenja, ob pedagoškem in znanstvenem ter organizacijskem delu je vselej našel nesorazmerno veliko časa in volje za nasvete in neposredno pomoč mlajšim kolegom. Prav način njegova pristopa do njih, mu je ustvaril svojevrsten položaj znotraj zgodovinske srenje. Ta ne izvira le iz let, znanstvenega ugleda, števila napisanih knjig, družbenega položaja, ampak predvsem človeškega odnosa do ljudi in kolegov še

posebej. V njem ni vse in vselej le gladenje in prikimovanje, je kritika in tudi graja. Nikoli ni pripravljen vse razumeti in vse odpustiti, zna biti tudi oster in neprizanesljiv. V njem ni lažne familiarnosti, v njem ni pripravljenosti za paktiranje z ljudmi, ki bi ga z hvalisanjem kupovali. Potrebe in koristi zgodovinske vede, tako kot jih je on vidi in razume, so mu bile poglavitno vodilo pri odločitvah. Kljub lepemu številu let, ko človeku pritiče in godi "prvaštvo", mu je slednje tuje in odvrtno. Nima voditeljskih ambicij, ne želi biti prvi, želi biti le eden najboljših - zato se trudi celo življenje. V tem je uspel, že zdavnaj. Ne spi na lovorikah, je poln načrtov in zasut z delom.

Prof. dr. Ferdo Gestrin, Ljubljčan od 8. oktobra 1916 dalje, je bil svojemu rojstnemu mestu vselej zvest. Tu se je šolal, tu 1940 diplomiral, tu 1960 doktoriral, tu bil srednješolski in univerzitetni profesor (1959 asistent, 1960 docent, 1962 izredni in 1971 redni). Zvestoba mestu in narodu pa ni bila nikakršna ovira, za širitev strokovnih obzorij in mednarodno uveljavitev. Ni se učil le iz knjig, ampak tudi iz konkretnega študija na École Pratique des Hautes Études 1961 v Parizu, zlasti pa ga je oblikovalo delo na primarnih, neobjavljenih virih doma in v tujini, predvsem v Italiji. Profesor Ferdo Gestrin sodi v tisto, v bistvu zelo majhno skupino slovenskih zgodovinarjev, ki so zahteve po delu na arhivskih virih tudi dejansko izpolnjevali. Prav slednje mu daje neverjetno moč in samostojnost v strokovnih presojah. Za argumentiranje svojih tez in trditev, se mu ni nikoli treba zatekati zgolj k navajanju literature, ne preseneča s številom prebranih knjig, pač pa naštevanjem dokumentov, ki ga potrjujejo v sodbah in trditvah. Znanstvena pot, ki jo je opravil v življenju, je označena s številnimi rezultati, objavljenimi v preko dvajsetih knjigah in blizu tristo razpravah in člankih.

Ferdo Gestrin ni običajen človek, še manj običajen zgodovinar. Zahteven je tako do sebe kot do stroke. Nikomur ni pripravljen slepo zaupati, še manj priznavati ustaljena mnenja. Njegova nezaupljivost in kritičnost do obstoječega, sta ga tako v obravnava ožje slovenske zgodovine kot v obravnavi prekojadranskih stikov pripeljali do izredno

pomembnih in osupljivih odkritij, ki so se zaradi tega razmeroma težko uveljavila v naši strokovni javnosti. Marsikdaj je običajno strokovno skepsa spremljala tudi nemajhna zavist. Raziskave v piranskem in drugih jadranskih kot tudi kontinentalnih arhivih so mu omogočile, da je dokazal gospodarske in duhovne vezi naših prednikov z morjem in prekojadranskimi sosedi. Njegova izključna zasluga je, da je bilo spremenjeno splošno gledanje zgodovinarjev, da smo bili Slovenci v preteklosti navezani predvsem na severne in severozahodne sosede. Raziskovanje slovanskih migracij v Italijo je dolgo čas bolj odmevalo pri naših italijanskih kolegih, kjer je našlo številne posnemovalce, kot pa pri nas.

Akad. prof. dr. Ferdu Gestrinu ni bilo v življenju nič podarjenega. Vse kar je dosegel, ustvaril in pridobil je izključno njegovo lastno delo. Ni bila dovolj vztrajnost, potrebna je bila tudi praktičnost in gospodarnost. To ga je kar nekako po logiki lastnih življenjskih razmer usmerjalo v gospodarsko zgodovino. Velja za specialista za neagrarno problematiko, vendar mu ni nič manj znana tudi agrarna. Za razliko od mnogih agrarnih zgodovinarjev ne pozna na primer kose in vil le iz knjig in tudi hlevski vonj mu v mladosti ni bil neznan. Obžalovati je treba, da ga zlasti pri nastajanju prvega zvezka Gospodarske in družbene zgodovine Slovencev niso bolj poslušali, saj je bilo v času nastajanja te knjige še mogoče marsikatero staro sorto žit ali živinsko pasmo kvantifikacijsko oceniti. Preko raziskav srednjeveških mest, zlasti prometa in trgovine, se je Ferdo Gestrin dokopal tudi do spoznanj o vlogi meščanstva in plemstva v naši preteklosti in to že zdavnaj poprej, ko je to postalo moderno. Desetletja je opozarjal, da sta ta dva sloja v slovenskem zgodovinopisju preveč zanemarjena, da Slovenci nismo le narod "revolucionarnih" kmetov, ampak povsem normalen narod. Ni se mogoče naslanjati le na priimke npr. srednjeveških trgovcev in po jeziku dokumentov soditi o njihovi nacionalni pripadnosti, ker se isti ljudje v nemških deželah pojavljajo v nemški varianti, v italijanskih, kjer jih niso znali prevesti, pa v slovenski. Z odkritji svojih raziskav prof. Gestrin ni seznanjal strokovne javnosti le v pisani obliki, ampak je sprotno obveščal o njih kolege in študente v številnih predavanjih in seminarjih. Prav naš jubilarant ima praktično skoraj izključno zaslugo za izredno velik kvalitativni premik v slovenskem zgodovinopisju, ki obravnava čas fevdalizma. Pri tem je zanimivo, da ga za mentorstvo ne prosijo le njegovi nekdanji slušatelji, ampak tudi mlajši. "Njegovih" študentov je tako bistveno več, kot bi smeli soditi po članstvu v historičnem seminarju. Številne, za razgovore in nasvete potrošene ure in dnevi se tako bogato obrestujejo. Gestrinova biblio-

grafija ni le tisto, kar je dejansko napisal temveč je mnogo širša, saj je mnogo njegovih spoznanj, ki jih je nesebično posredoval mlajšim, zapisanih pod drugimi imeni. Žrtev profesorskega poklica? Ne! Svoje narave, ki resno jemlje svoje poslanstvo in izpolnjuje svoje dolžnosti.

Ferdo Gestrin sodi v tisto, v bistvu srečno skupino slovenskih zgodovinarjev, ki je sposobna spremljati našo preteklost kot celoto. Pri tem mu niso tuja niti temeljna spoznanja arheologov. Ni specialist le za srednji in prva stoletja novega veka. Povsem suvereno obravnava tudi novejšo in celo najnovejšo slovensko zgodovino, kar je pokazal v delu Svet pod Krimom (Ljubljana, 1993), knjigi, ki je mnogim piscem novejše zgodovine nedosegljivi vzor. Zato ni čudno, da se niso tisti, ki se neprestano zavzemajo za znanstveno proučevanje polpreteklosti, prav nič trudili za njeno izdajo.

Ob jubilarantovi obsežni bibliografiji, v njej je preko dvajset knjig, se velja še posebej ustaviti. V njej zasledimo **znanstvene monografije** (Trgovina slovenskega zaledja s primorskimi mesti od 13. do konca 16. stoletja, Ljubljana 1965, Pomorstvo srednjeveškega Pirana, Ljubljana 1978, Slovenske dežele in zgodnji kapitalizem, Ljubljana 1991, v soavtorstvu z V. Melikom: Slovenska zgodovina 1813-1914, Ljubljana 1950, Slovenska zgodovina od konca 18. stoletja do 1918, Ljubljana 1966), **objave virov** (Mitninske knjige 16. in 17. stoletja na Slovenskem, Viri za zgodovino Slovencev 5, Tržaški pomorski promet 1759/1760, Viri za zgodovino Slovencev 12 - soavtor Darja Mihelič), **višješolske, srednješolske in osnovnošolske učbenike** (samostojno ali v sodelovanju z Jožetom Hainzem, Milkom Kosom, Vasilijem Melikom in Metodom Mikuzem). Prof. Gestrin ni podcenjeval nobene od teh zvrsti. Dela se je loteval vedno nadvse resno in odgovorno. Če je le mogel, je sodeloval tudi pri lokalnih zbornikih, da o naši Kroniki, časopisu za našo krajevno zgodovino, od leta 1958 je član njegove uredniškega odbora, niti ne govorimo. Njegove razprave dokazujejo, da ni lokalne in svetovne znanosti, je le dobro in slabo delo. Prav enkratno je srečati tuje znanstvenike in to prvo-rzredne, ki poznajo njegove razprave objavljene v lokalnih zbornikih. Resnična znanstvena odmevnost ne izvira torej iz samohvale, obravnavanja "svetovnih" problemov, ampak iz originalnih prispevkov v svetovno zakladnico znanja. Njegova mednarodna bibliografija dokazuje, da je enakovredno sodelovanje možno predvsem s seznanjanjem tujine o naši "lokalni" preteklosti. Tu smo resnično originalni in dragoceni, ne pa takrat, ko nastopamo kot "balkanski eksotiki", ki znajo kaj povedati tudi o stvareh, o katerih svet tako in tako desetkrat več ve kot mi.

Prof. Gestrin ima številne prijatelje in častilce svojega znanstvenega opusa. Zaradi njemu lastne načelnosti, prepričanja v svoj prav, si je pridobil tudi zopernike. Kljub temu, da njegovih nasprotnikov ni malo, so mu morali dati tudi številna javna priznanja. Prof. Gestrin si zanja ni prizadeval, ni trgoval s svojim prepričanjem in mnenjem, zato so ga, če so le mogli, obšli. To ni vselej prijetno, zlasti takrat, ko je nadvse krivično. Naj ne zveni patetično! Prepričan sem, da je ljubezen in spoštovanje njegovih študentov, magistrantov in doktorantov več kot enakovredno nadomestilo. Prof. Gestrin, kljub letom, nima težav z vključenostjo v družbo, nima občutka osamljenosti in zapuščenosti. Ni

"prvak", "voditelj", "nestor", še vedno je naš spoštovani Ferdo. Želimo si, da bi še velikokrat in dolgo skupaj uživali življenje, čeprav ga grenijo mnoge tegobe. Za vsak trenutek sreče, tudi pri znanstvenem delu, je potrebno veliko pretrpeti in žrtvovati, pa vendar delovni uspehi preženejo sence. Akad. prof. dr. Ferdo Gestrin je še vedno poln načrtov. Njegov dan je še vedno ves delaven, od ranega jutra do pozne noči. Delo prinaša rezultate in z njimi radost. Prepričani smo, da se jubilanu še dolgo ne bo treba bati tudi za lepe trenutke življenja.

Stane Granda

Anamarija Vidovič Miklavčič

Moje prvo srečanje z Anko sega dobri dve desetletji nazaj, ko sem, absolventka zgodovine, prišla povpraševat na Inštitut za zgodovino delavskega gibanja o časopisnih člankih o Beneški Sloveniji ob koncu prve svetovne vojne, ki sem jih zbirala za diplomsko nalogo. Že takrat me je prijetno presenetil Ankin prijazen sprejem in kolegialnost, ki sta takoj odpravila mojo tremo. Prav nobene distance ni bilo med nama, saj sva se po-

govarjali kot kolegici, ki ju zanimajo iste stvari in imata o določenih problemih že izoblikovano mnenje. Seveda tudi nudenje strokovne pomoči in vpogled v bibliografijo časopisnih člankov, ki jo je tedaj pripravljala še s tremi sodelavkami, ni bilo vprašanje. Ko sem se zaposlila v arhivu Inštituta, so se najini stiki nadaljevali, v prijetnih pogovorih, privatnih in strokovnih, o tem in onem, o vsem, saj je Anka človek, ki zna prisluhniti sogovorniku in spoštuje njegovo mnenje.

Rojena 21. 3. 1936 v Gornji Radgoni, je po osnovni šoli odšla na učiteljske in ga leta 1954 v Ljubljani tudi končala. Odločila se je za študij zgodovine, ki jo je vpisala na ljubljanski Filozofski fakulteti leta 1955 in diplomirala leta 1961. Takoj po končanem študiju, se je posvetila pedagoškemu delu, po treh letih pa je prišla na Inštitut za zgodovino delavskega gibanja (sedaj Inštitut za novejšo zgodovino), kjer je zaposlena tudi danes.

Njeno prvo delo na Inštitutu je bilo pripravljanje bibliografije člankov o delavskem gibanju po časopisju od leta 1917 dalje. Rezultati dela, ki ga je vrsto let opravljala s sodelavkami, so štiri bibliografije, izšle v letih 1969-1974 in sicer Bibliografije člankov o delavskem gibanju na Slovenskem od začetkov do leta 1941. Delo je bilo širše zastavljeno in se ni omejevalo le na članke o delavskem gibanju. Izredno natančno in vztrajno opravljeno delo, je marsikateremu raziskovalcu prihranilo ure in dneve zamudnega listanja po časopisih.

Ob 20 letnici izhajanja Kronike, časopisa za slovensko krajevno zgodovino, je za objavo v tem glasilu pripravila bibliografsko kazalo (1953-1972),